

Retouradres: Postbus 292, 2300 AG Leiden

Gemeenteraad Leiden en Leiderdorp
College van burgemeester en wethouders van Leiden en
Leiderdorp
Gemeentesecretaris van Leiden en Leiderdorp

Stadskantoor Leiden
Bargelaan 190
2333 CW Leiden

Telefoon: 06 – 18544305
E-Mail: rekenkamer@leiden.nl

Datum: 16 februari 2022
Onderwerp: Aankondiging onderzoek 'Onderhoud en vernieuwing rioleringen'

Contactpersoon: Rini Teunissen

Geachte leden van de raad, geacht college, geachte gemeentesecretaris van Leiden en Leiderdorp,

Met deze brief informeren wij u over het onderzoek dat de Rekenkamercommissie (RKC) binnenkort start naar het onderhoud en vernieuwing van de rioleringen in uw gemeente. Over dit onderzoek hebben wij u eerder geïnformeerd in het Onderzoeksplan 2022-2023 dat wij u op 27 januari 2022 samen met ons jaarverslag over 2021 hebben toegezonden.

Aanleiding onderzoek en achtergrond

Gemeenten staan voor grote opgaven op het gebied van het onderhoud en de vernieuwing van de riolering. Uit de programmabegrotingen 2022 van Leiden en Leiderdorp blijkt dat de kosten van het taakveld riolering in 2022 in Leiden geraamd worden op € 11,2 miljoen en in Leiderdorp op € 1,9 miljoen. Te verwachten is dat de kosten de komende jaren zullen toenemen. Oudere riolering heeft het einde van zijn levensduur bereikt, en daarbij komen de effecten van de klimaatverandering. Door de steeds heviger regenvuilen in combinatie met verstening worden steeds hogere eisen gesteld aan de capaciteit van de riolering. De oudere riolering voldoet daar vaak niet aan.

Over de ontwikkelingen en het beleid met betrekking tot de riolering hebben de gemeenten Leiden en Leiderdorp in 2018 samen met de gemeenten Oegstgeest, Voorschoten en Zoeterwoude, het Hoogheemraadschap van Rijnland en de waterbedrijven Dunea en Oasen het Integraal Waterketenplan Leidse Regio 2019-2023 (IWkp) opgesteld. De gemeenteraad van Leiden heeft het IWkp vastgesteld op 24 januari 2019, de gemeenteraad van Leiderdorp op 4 maart 2019.

In het IWkp hebben de betrokken partijen afspraken gemaakt om zo doelmatig mogelijk samen te werken om kosten te besparen, de waterkwaliteit te verbeteren en wateroverlast te voorkomen. In het plan wordt dan ook niet alleen veel aandacht besteed aan de inhoudelijke kanten van het rioolbeleid, maar ook aan de kosten ervan. In het plan is het principe opgenomen dat bij rioolvervanging de afval-

en hemelwaterafvoer zo veel mogelijk wordt gescheiden. Daarmee wordt een minder groot beslag gelegd op de zuiveringsinstallaties en worden overlast en vervuiling bij hevige regenbuien beperkt.

Het beleid met betrekking tot de riolering staat niet op zichzelf: rioolvernieuwing wordt vaak gecombineerd met vernieuwing van de bovengrondse infrastructuur. Dat stelt extra eisen aan de planning op de verschillende terreinen.

In beide gemeenten is het beleid erop gericht dat de kosten van de riolering worden gedekt uit de opbrengst van de rioolheffing voor inwoners en bedrijven. In Leiderdorp ligt de dekkingsgraad al een paar jaar dichtbij 100%; in 2022 wordt die geraamd op 95%. In Leiden wordt het tarief in 2022 fors verhoogd, waardoor de dekkingsgraad stijgt tot 94%. Bij toename van de kosten is een verdere verhoging van de rioolheffing te verwachten.

Er zijn nu drie jaar verstreken na de vaststelling van het IWkp. Gezien het belang van het onderwerp en het beslag dat op de gemeentelijke middelen wordt gelegd, vindt de RKC het gewenst om een extern onderzoek te laten uitvoeren. Daarbij moet worden onderzocht of met het ingezette beleid zoals dat nu wordt uitgevoerd voldoende tegemoetgekomen wordt aan de eisen die daaraan moeten worden gesteld: het waarborgen van een goede afvoer van afvalwater en hemelwater, ook op de langere termijn. Ook moet worden onderzocht in hoeverre de eerdere ramingen van de kosten juist zijn.

De centrale onderzoeksvragen

1. Voldoen het beleid van de gemeente met betrekking tot het onderhoud en de vernieuwing van de riolering en de uitvoering van dat beleid aan de daaraan te stellen eisen?
2. Wat zijn de consequenties van een goede uitvoering van het beleid voor de kostenontwikkeling op de kortere termijn en voor de rioolheffing?
3. Wat betekenen ontwikkelingen als klimaatverandering voor de kosten van de riolering op de langere termijn?

Vragen en normenkader bij dit onderzoek

Om tot beantwoording te komen van de hoofdvraag hebben wij in overleg met het gekozen onderzoeksbureau gekozen voor de volgende deelvragen met bijbehorend normenkader:

Beleidsmatig kader instandhouding systeem (doen we de goede dingen?)

1. Voldoet het beleid voor het in stand houden van de riolering aan een goede rioleringspraktijk? Is er een adequate toekomstgerichte onderhoudsstrategie en bijpassende voorgenomen onderhouds- en vervangingstempo en zijn deze in potentie voldoende voor een adequate instandhouding van de riolering op middellange en lange termijn?

- Er is sprake van een expliciet streefbeeld voor de kwaliteits-/risicotoestand van het gemeentelijk rioolstelsel (en regenwatervoorzieningen).
- Er is een onderhoudsstrategie geformuleerd en een vervangingstempo vastgesteld.
- Er is rekening gehouden met toekomstige gevolgen van klimaatverandering.
- Met de strategie en het vervangingstempo is het aannemelijk dat het gewenste kwaliteits-/risiconiveau voor de korte en (middel)lange termijn wordt gerealiseerd.

Beleidsmatig kader klimaatadaptatie (doen we de goede dingen?)

2. Voldoet het beleid voor de omgang met extreme buien aan een goede praktijk van stedelijk waterbeheer?
 - De kwetsbaarheid voor extreme buien is in beeld gebracht (stresstesten zijn uitgevoerd).
 - Er zijn doelen geformuleerd ten aanzien van het voorkomen van ontwrichting en schade bij extreme buien, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen voorkomen van schade, gevolgbepierking en crisesaanpak (risicodialoog).
 - Er is een uitvoeringsstrategie voor het realiseren van de doelen met concrete maatregelen (uitvoeringsagenda).
 - Er zijn specifieke (afkoppel)doelstellingen geformuleerd voor de afvoer van regenwater via de riolering.

Financieel kader

3. Is er een door de gemeenteraad vastgestelde lange termijn kostendekkingsplan, waarin navolgbaar en voor de (middel)lange termijn de jaarlijkse uitgaven, jaarlijkse kosten en benodigde inkomsten zijn opgenomen? En in hoeverre is het kostendekkingsplan actueel?
 - Er is sprake van actueel kostendekkingsplan, waarin navolgbaar de jaarlijkse investeringen die voortkomen uit het beleidskader zijn verwerkt.
4. Welke consequenties heeft klimaatverandering en de omgang met extreme buien voor de hoogte van de jaarlijkse investeringskosten (uitgaven) en jaarlijkse kosten en de riolheffing op de (middel)lange termijn?
 - De consequenties van de uitvoering van het onderhouds- en vervangingstempo op de jaarlijkse kosten en de riolheffing zijn inzichtelijk gemaakt op de (middel)lange termijn.
 - De consequenties van de aanvullende maatregelen om schade door wateroverlast te beperken op de jaarlijkse kosten en riolheffing op (middel)lange termijn zijn inzichtelijk gemaakt.

Uitvoering (Doen we de dingen goed?)

5. Is er sprake van adequaat inzicht in de bestaande kwaliteit van het riool, bijvoorbeeld door systematische inspecties, en zo nee: wat betekent dit voor het voorgenomen onderhouds- en vervangingstempo?
 - De gemeente inspecteert regelmatig de staat van de riolering, gemalen, overige onderdelen.
 - De inspectiestrategie is doelgericht, en afgestemd op de verwachte levensduur van de riolering.
 - De uitkomsten van de inspecties worden gebruikt bij het vaststellen of aanpassen van het vervangings- en onderhoudstempo.

6. Wat is het tot nu toe gerealiseerde onderhouds- en vervangingstempo en wat betekent dit voor de instandhouding van de riolering op korte en (middel)lange termijn?
 - Het beoogde onderhouds- en vervangingstempo wordt gerealiseerd.

7. Wat is het tempo van het afkoppelen van de afvoer van regenwater van de gemengde riolering?
 - Het beoogde tempo van afkoppelen wordt gerealiseerd.

Informatievoorziening

8. Is er sprake van een adequate informatievoorziening van de gemeenteraad door het college van B&W?
 - Het college informeert de gemeenteraad adequaat over het in stand houden van de riolering en eventuele investeringen voor het beperken van schade bij wateroverlast bij extreme buien en de mogelijke consequenties voor de kosten en rioolheffing.
 - De raad vraagt zelf actief om informatie.

Externe ondersteuning

Het onderzoek wordt uitgevoerd door het bureau **Ambient** te Utrecht. De projectleider is de heer Gert Dekker.

Begeleiding subcommissie

Het onderzoek wordt begeleid door Laurens Beijen en Maurice Dister, leden van de RKC.

Aanpak onderzoek

Dit onderzoek kent de volgende stappen:

1. Voorbereiding, onderzoeksopzet en beoordelingskader
2. Bureaustudie
3. Interviews en bijeenkomsten
4. Uitwerken conceptrapport bevindingen
5. Ambtelijk hoor en wederhoor
6. Opstellen definitieve rapport bevindingen

Ambtelijke reactie op feiten

Het concept eindrapport wordt zonder conclusies en aanbevelingen via de gemeentesecretaris voorgelegd aan de ambtelijke organisatie voor schriftelijk en mondeling hoor en wederhoor.

Bestuurlijke reactie college

Voor het eerst¹ zal, voordat het rapport aan de gemeenteraden wordt aangeboden, een bestuurlijke reactie aan de colleges van burgemeester en wethouders worden gevraagd. De bestuurlijke reacties worden apart opgenomen in de rekenkamerbrief en worden zo nodig voorzien van een nawoord van de RKC.

Planning onderzoek

De planning is de rekenkamerbrief en het rapport medio oktober 2022 aan de gemeenteraden aan te bieden.

Contactpersoon ambtelijke organisatie

Via de gemeentesecretarissen zijn inmiddels contactpersonen voor dit onderzoek binnen de ambtelijke organisatie aangewezen.

Toelichten onderzoek

De RKC informeert uw raad graag optimaal over de werkzaamheden en de onderzoeken. Een toelichting over het onderzoek hoort daarbij. Wij ontvangen graag bericht wanneer wij het onderzoek kunnen toelichten.

Tot slot

Als u naar aanleiding van deze brief vragen of opmerkingen heeft dan vernemen wij dat graag. U kunt hierover contact opnemen met de tijdelijk secretaris van de RKC, Rini Teunissen, bereikbaar via telefoonnummer 06 – 18544305 en rekenkamer@leiden.nl.

¹ Een van de aanbevelingen uit de Evaluatie van de Rekenkamercommissie in 2021

Hoogachtend,

Hans van Egdom, voorzitter
Rekenkamercommissie Leiden-Leiderdorp

Rekenkamer
commissie

LEIDEN & LEIDERDORP